

راهکارهای مقابله با حربه بی حجابی توسط دشمن با تکیه بر فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله‌عالی)

فیروزه غلامی^۱

چکیده

حجاب یکی از احکام وجوبی اسلام است که در آیات و روایات به آن اشاره و تاکید شده است. دشمنان اسلام با حربه های مختلف به دنبال آسیب زدن به اسلام به ویژه حیا و حجاب بانوان و ریشه کنی آنها هستند که می بایست با راهکارهای متفاوت با اهداف شوم آنها برخورد نمود. هدف این پژوهش کاربردی است و به روش تحلیلی توصیفی گردآوری شده است. مقاله پیش رو، راهکارهای مقابله با حربه بی حجابی توسط دشمن را با تکیه بر فرمایشات مقام معظم رهبری بررسی خواهد کرد که ابتدا علل رعایت حجاب و سرنوشت شوم زنان غربی تبیین شده است. حجاب، ضرورتی شرعی و قانونی است. شهدا بسیار در این باب، توصیه نموده اند. این مسئله، امری اجتماعی بوده و عامل موفقیت، آزادی و امنیت و دارای اثر اخروی برای بانوان محجبه می باشد. زنان محجبه با حضور در اجتماعات و در عرصه های مختلف ورزشی و علمی و به عنوان الگوی حجاب، صداوسیما با ساخت فیلم های مرتبط و دعوت از حوزویان، اهالی فرهنگ و هنر مانند شعرا با سرودن در باب حجاب و احیای پوشش های کامل منسوخ شده در آداب و رسوم، می توانند در تشخیص و ترویج حجاب و مبارزه با حربه دشمنان، نقشی اساسی ایفا کنند.

کلیدواژه: بی حجابی، حربه دشمن، راهکار مقابله، مقام معظم رهبری

^۱ سطح ۲، حوزه علمیه کوثریه، firoze.gholami5757@gmail.com

مقدمه

حجاب واجب شرعی در اسلام بوده و یکی از قوانین کشور، حفظ حجاب است. حجاب برای زنان، در راستای حفظ کرامت انسانی آنهاست. حضور زنان در فعالیتهای اجتماعی و اثرگذاری در جامعه هیچگاه توسط اسلام با مانع مواجه نشده است و تعریف حجاب به منظور حفظ کرامت یک زن نشان می‌دهد که برخلاف مغرضان و کج‌اندیشان، اسلام به دنبال حذف زنان از زندگی اجتماعی نبوده است. زن و مرد به صورت فطری نسبت به انتخاب لباس و نوع نگاه جامعه نسبت به پوشش خود اطلاع دارند، پوشش نامتعارف زنان باعث می‌شود جایگاه آنها به عنوان یک انسان نادیده گرفته شود. پوشش مناسب برای حضور زنان در جامعه علاوه بر اینکه شرایط را برای حضور سالم و با کارایی بالا فراهم می‌کند، یک حق طبیعی در جامعه است. اگرچه مسئله عفاف و حجاب بعد از پیروزی انقلاب اسلامی یکی از مهم‌ترین مباحث فرهنگی در کشور و رعایت حجاب مورد مطالبه جامعه بوده است اما طی سال‌های اخیر با ورود جدی دشمنان برای خدشه دار کردن مسئله حجاب و عفاف و هزینه‌های بسیاری که برای مقابله با این مسئله از سوی دشمنان اسلام صورت می‌گیرد، این موضوع مورد توجه بیشتری قرار گرفته تا جایی که رهبر معظم انقلاب می‌فرمایند: «آنچه بنده را حساس می‌کند، این است که ناگهان شما می‌بینید از دهان یک گروهی از افرادی که جزو خواص محسوب می‌شوند، مسئله «حجاب اجباری» مطرح می‌شود؛ معنایش این است که یک عده‌ای نادانسته - حالا من می‌گویم نادانسته؛ ان شاء الله نادانسته است - همان خطی را دنبال می‌کنند که دشمن با آن همه خرج نتوانسته است آن خط را در کشور به نتیجه برساند؛ همان خط را دارند دنبال می‌کنند؛ در بین اینها روزنامه‌نگار هست، در بین اینها روشنفکر نما هست، در بین اینها آخوند و معمم هست. [می‌گویند] «امام که فرمودند باید زن‌ها با حجاب باشند، همه زن‌ها را نگفتند!» حرف بی‌خود! ما بودیم آن وقت، ما خبر داریم؛ چطور این جور است؟ امام در مقابل یک منکر واضحی که به وسیله‌ی پهلوی و دنباله‌های پهلوی در کشور به وجود آمده بود، مثل کوه ایستاد، گفت باید حجاب وجود داشته باشد.»

در مورد این پژوهش کتب و مقالاتی مورد بررسی قرار گرفته است از جمله کتاب حجاب چتری برای زندگی نوشته نوید هدائی پور که به بررسی انواع، عوامل، پیامدها و راه‌های مبارزه با بدحجابی و بی‌حجابی پرداخته است. اثربعدی، کتاب چرا حجاب؟ به قلم ابراهیم خرمی مشکانی است که به موضوعاتی هم‌چون، معنا و چگونگی حجاب همراه با یادآوری نقش زنان در اجتماع، لزوم، فواید و اثرات رعایت حجاب و پیامدهای آن، عوامل و عواقب اجتماعی عدم

رعایت حجاب، شیوه‌های پیشگیری از بی‌حجابی، شیوه‌های برخورد با بی‌حجابی اشاره کرده است. همچنین کتاب راهکارهای عملی ترویج و کتاب راهکارهای گسترش عفاف و حجاب در جوامع و اجتماعات امروزی اثر فرنوش شریعتی سرابی است که راهکارهای عملی ترویج و گسترش عفاف و حجاب در جوامع و اجتماعات امروزی را تشریح کرده است. مقاله تاریخچه حجاب در اسلام نوشته اسدالله جمشیدی به تاریخ و پیشینه حجاب در اسلام می‌پردازد. در جامعه امروز، بی‌حجابی در حال افزایش است و ضروری است، راهکارهای اساسی در راستای ریشه کن کردن این مسئله وجود داشته باشد تا همگان این نکات را به کار گرفته و با حربه بی‌حجابی که توسط دشمن ایجاد شده است، مقابله کنند. پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی است و به دنبال این است تا بررسی کند چه راهکارهایی برای مقابله با حربه بی‌حجابی توسط دشمن با تاکید بر فرمایشات مقام معظم رهبری وجود دارد.

مفاهیم

جهاد تبیین

جهاد: پیکار، پیکار در راه دین^۱

جهاد: کارزار کردن، جنگیدن در راه حق، اصغر جنگ با دشمنان خدا، اکبر جنگ با نفس و تحمل رنج برای مبارزه با امیال نفسانی^۲

جهاد تبیین: یکی از جهادها هم جهاد فکری است چون ممکن است دشمن ما را غافل کند، فکر ما را منحرف سازد و دچار خطا و اشتباهمان گرداند؛ هرکس که در راه روشنگری فکر مردم تلاشی بکند، از انجرفی جلوگیری نماید و مانع سوءفهمی شود، از آنجا که در مقابله با دشمن است، تلاشش، جهاد نامیده می‌شود. آن هم جهادی که شاید امروز، مهم محسوب می‌شود^۳

حجاب

^۱ صدری افشار، غلامرضا، حکمی، نسرين، فرهنگ گزیده فارسی، ص ۳۳۲

^۲ معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ص ۴۳

^۳ صلح میرزائی، سعید، جهاد تبیین در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (مدظله العالی)، ص ۳۳ و ۳۴

آنچه موی سر و بدن زنان را می پوشانند، هرآنچه سالک را از رسیدن به حق بازدارد^۱

جمع حاجب، پرده داران^۲

حربه

سلاح^۳

وسیله ای برای آزار دادن به دیگری، جنگ افزار^۴

عمل یا وسیله ای برای رسیدن به خواست خود یا بدست آوردن امتیاز معمولاً با زرنگی و با استفاده از موقعیت یا ضعف طرف مقابل^۵

حجاب، به عنوان یکی از احکام وجوبی اسلام، به این معنا است که زن، هنگام معاشرت با مردان، بدن خود را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد. بنابراین، حجاب، به معنای پوشش اسلامی بانوان، دارای دو بُعد ایجابی و سلبی است. بُعد ایجابی آن، وجوب پوشش بدن و بُعد سلبی آن، حرام بودن خودنمایی به نامحرم است؛ و این دو بُعد باید در کنار یکدیگر باشد تا حجاب اسلامی محقق شود؛ گاهی ممکن است بُعد اول باشد، ولی بُعد دوم نباشد، در این صورت نمی توان گفت که حجاب اسلامی محقق شده است. وجوب حجاب بانوان در برابر مردان غیرمحرم، مورد توافق فقهای همه مذاهب اسلامی است^۶، اما حدود و اندازه آن مورد بحث و گفتگوی فقهاست. حجاب و پوشش، در ابعاد مختلف فردی، اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی و ... دارای آثار و فواید زیادی است.

^۱ انوری، حسن، فرهنگ روز سخن، ص ۴۴۲

^۲ معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ص ۴۵۹

^۳ همان، ص ۴۶۱

^۴ صدری افشار، غلامرضا، حکمی، نسرین، حکمی، نسترن، فرهنگ گزیده فارسی، ص ۳۶۶

^۵ انوری، حسن، فرهنگ روز سخن، ص ۴۴۵

^۶ طباطبایی یزدی، محمدکاظم، عروه الوثقی، ج ۵، ص ۴۹۵

تأکید قرآن و احادیث و متون فقهی بر اکتساب و تقویت ملکه عفت و تقوا، ضرورت رعایت حیا و عفاف در مناسبات زن و مرد غیرمحرم، و حرمت برخی امور (چون قرار گرفتن زن و مرد غیرمحرم در یک محیط بدون امکان ورود شخص دیگر، نهی شدید از چشم‌چرانی مردان، وجوب ستر برای زن در برابر غیرمحرم و پرهیز او از هرگونه رفتار تحریک‌آمیز در محیط جامعه از قبیل تبرّج یا سخن گفتن مهیج) بیانگر ارتباط وثیق عفاف و حیا با حجاب است.

بنابراین، دو واژه‌ی «حجاب» و «عفت» در اصل معنای منع و امتناع مشترک‌اند. تفاوتی که بین منع و بازداری حجاب و عفت است، تفاوت بین ظاهر و باطن است؛ یعنی منع و بازداری در حجاب مربوط به ظاهر است، ولی منع و بازداری در عفت، مربوط به باطن و درون است؛ چون عفت یک حالت درونی است، ولی با توجه به این که تأثیر ظاهر بر باطن و تأثیر باطن بر ظاهر، یکی از ویژگی‌های عمومی انسان است؛ بنابراین، بین حجاب و پوشش ظاهری و عفت و بازداری باطنی انسان، تأثیر و تأثر متقابل است؛ بدین ترتیب که هرچه حجاب و پوشش ظاهری بیشتر و بهتر باشد، این نوع حجاب در تقویت و پرورش روحیه باطنی و درونی عفت، تأثیر بیش‌تری دارد؛ و بالعکس هرچه عفت درونی و باطنی بیش‌تر باشد باعث حجاب و پوشش ظاهری بیش‌تر و بهتر در مواجهه با نامحرم می‌گردد. قرآن مجید به شکل ظریفی به این تأثیر و تأثر اشاره فرموده است. نخست به زنان سالمند اجازه می‌دهد که بدون قصد تبرّج و خودنمایی، لباس‌های رویی خود، مثل چادر را در مقابل نامحرم بردارند، ولی در نهایت می‌گوید: اگر عفت بورزند، یعنی حتی لباس‌هایی مثل چادر را نیز بر ندارند، بهتر است.

بعضی نیز رابطه عفاف و حجاب را از نوع رابطه ریشه و میوه دانسته‌اند؛ با این تعبیر که حجاب، میوه عفاف، و عفاف، ریشه حجاب است. برخی افراد ممکن است حجاب ظاهری داشته باشند، ولی عفاف و طهارت باطنی را در خویش ایجاد نکرده باشند. این حجاب، تنها پوسته و ظاهری است. از سوی دیگر، افرادی ادعای عفاف کرده و با تعابیری، مثل «من قلب پاک دارم، خدا با قلب‌ها کار دارد»، خود را سرگرم می‌کنند؛ چنین انسان‌هایی باید در قاموس اندیشه خود این نکته اساسی را بنگارند که درون پاک، بیرونی پاک می‌پروراند و هرگز قلب پاک، موجب بارور شدن میوه‌ی ناپاک بی‌حجابی نخواهد شد.

«وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَاتَهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبَثَ لَا يَخْرِجُ إِلَّا نَكِدًا»^۱

زمین پاک نیکو گیاهش به اذن خدا نیکو برآید و زمین خشن ناپاک بیرون نیاورد، جز گیاه اندک و کم ثمر.

حجاب بالاخص پس از دوران انقلاب شکوهمند اسلامی نماد شخصیت و اعتبار برای ملت بزرگ و قهرمان ایران در میان سایر ملل و کشورهای جهان بوده و هجمه دشمنان انقلاب اسلامی به مسئله حجاب نیز بعنوان تلاشی برای

^۱ اعراف: ۵۸

یک روز به جامعه‌ی ما اینجور تفهیم کرده بودند که راه پیشرفت این است که ما از غربیها تقلید کنیم؛ آن هم نه تقلید در دانش‌آموزی و دانش‌اندوزی، تقلید در ظواهر؛ زنهایمان بیحجاب بشوند؛ مردهایمان کلاه فلان جور و لباس فلان جور بپوشند. میدانید در کشور ما، دوره‌ای بر مردم ما گذشت که گذاشتن یک کلاه مخصوص به نام کلاه پهلوی اجباری شد و اگر کسی این کلاه را بر سر نمیگذاشت، مجرم شمرده میشد! بعد یک قدم جلوتر رفتند، گفتند یا کلاه پهلوی یا شاپو؛ چون غربیها - اروپائیها - این لباس را میپوشند. انواع و اقسام لباسهایی که در داخل کشور - لباسهای محلی - پوشیده میشد، همه منسوخ و ممنوع شد؛ برای اینکه لباس متحد الشکل از غرب آمده، پوشانده بشود. برای چی؟ برای پیشرفت! پیشرفت کشور را در این دانستند که مردم ما کت و شلوار بپوشند، کروات ببندند، زنهای ما بیحجاب حرکت نکنند؛ رسوم و عادات غربی را یاد بگیرند. ببینید چقدر خسارتبار است برای یک کشور؛ چقدر مایه‌ی شرمندگی است، وقتی انسان فکر نکند. آن روز نه فقط شرمنده نمیشدند، افتخار هم میکردند، با صدای بلند هم این را فریاد میکردند. این، بیراهه است. نسخه‌ی پیشرفت، نسخه‌ی غلط؛ بیراهه. اصول برای این است که این اشتباهات پیش نیاید.^۱

۶. نهی از منکر با محبت و مدارا

بازداشتن از کار منکر زمانی اثرگذار خواهد بود که با زبان نرم و محبت صورت بپذیرد. بعضی از همینهایی که در استقبال امروز بودند و شما - هم جناب آقای مهمان‌نواز، هم بقیه‌ی آقایان - الان در این تریبون از آنها تعریف کردید، خانمهایی بودند که در عرف معمولی به آنها میگویند «خانم بدحجاب»؛ اشک هم از چشمش دارد میریزد. حالا چه کار کنیم؟ ردش کنید؟ مصلحت است؟ حق است؟ نه، دل، متعلق به این جبهه است؛ جان، دلباخته‌ی به این اهداف و آرمانهاست. او یک نقصی دارد. مگر من نقص ندارم؟ نقص او ظاهر است، نقصهای این حقیر باطن است؛ نمی‌بینند. «گفتا شیخا هر آنچه گوئی هستم / آیا تو چنان که مینمائی هستی؟». ما هم یک نقص داریم، او هم یک نقص دارد. با این نگاه و با این روحیه برخورد کنید. البته انسان نهی از منکر هم میکند؛ نهی از منکر با زبان خوش، نه با ایجاد نفرت. بنابراین با قشر دانشجو ارتباط پیدا کنید.^۲

[در برخورد با مشکل بدحجابی] گفتن و تذکر دادن، خوب است. چه اشکال دارد با اخلاق خوب تذکر دهند؟ دیروز حدیثی را برای جمعی میخواندم که آمر به معروف و ناهی از منکر باید خودش به آنچه دارد امر و نهی میکند، هم عالم باشد و هم عامل. «رفیق لمن یأمر و رفیق لمن ینهی»؛ با رفق و مدارا امر و نهی کند. امر و نهی، یعنی دستور

^۱بیانات در دیدار دانشجویان، ۱۳۸۷/۰۷/۰۳

^۲بیانات در دیدار علما و روحانیون خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۰۷/۱۹

دادن - بکن، نکن - غیر از تمنا کردن است؛ اما همین را با رفق، - نه با خشونت - انجام دهد. به نظرم این طوری باید عمل شود.^۱

۱.۷. ارتباط با روحانیت

آخرین راهکار قابل بیان در مقابله با حربی بی حجابی دشمن، حضور موثر حوزه های علمیه و تشکیل جلسات حل مسئله توسط روحانیون و تبیین راهکار هاست.

حوزه های علمیه نقش شان فقط این نیست که یک واعظ خوش زبانی بیاید، مردم را نصیحت کند؛ نه، حوزه ی علمیه باید کمیته ها تشکیل بدهند، مجموعه ها تشکیل بدهند، اتاق فکرهای دینی تشکیل بدهند، راجع به مسائل گوناگون بنویسند، بحث کنند، تحلیل کنند، تحقیق کنند و محصولات اینها را بدهند بیرون. فضا وقتی که درست شد، طبعاً اثر میگذارد. روی بازی هنرمند هم اثر میگذارد.^۲

از ظلم های آشکار رضاخانی، برداشتن حجاب زنان به صورت اجباری بود که با واکنش روحانیت مواجه شد. مقام عظمای ولایت درباره با نقش روحانیت در مبارزه با ظلم رضاخانی و در حال حاضر جهت مقابله با بی حجابی، ارتباط با روحانیت را یکی از راهکارها میدانند و میفرمایند:

قم در دوران حاکمیت طاغوت مبعوض بود. مبعوض بودن آن هم درست به دلیل امتیازات معنوی و واقعی این شهر بود؛ به دلیل تدینشان، به دلیل ارتباطشان با روحانیت، به دلیل حوزه ی علمیه ی مستقر در این شهر. اولین فریاد مقابله ی با ظلم رضاخانی از شهر قم بلند شد. مرحوم حاج آقا نورالله اصفهانی برای اینکه بتواند با استبداد رضاخانی در آغاز حکومت او مقابله کند، قم را پناهگاه خود قرار داد؛ به قم آمد و علمای شهرهای مختلف از نقاط مختلف کشور در قم جمع شدند؛ که البته با سرکوب حکومت مستبد چکمه پوش پهلوی مواجه شدند و مرحوم حاج آقا نورالله مسموم شد و به شهادت رسید. بعد از آن در همین صحن مطهر، یک عالم دینی باتقوا فریادش را علیه کشف حجاب بلند کرد و همه را متوجه خود کرد. رضاخان از تهران بلند شد آمد، آن مرد عالم و متقی و پرهیزگار و مجاهد و معنوی را زیر مشت و لگد گرفت. مقابله ی با دستگاه پهلوی در قم دارای این سوابق است. پس مسئله فقط از دوران شروع مبارزات روحانیت در سال ۴۱ نیست. همه ی اینها موجب شده بود که حکومت طاغوت با قم به صورت یک دشمن برخورد کند. لذا آبادانی و عمران در قم نبود، صرف بودجه های لازم در قم نبود، امکانات گوناگون نبود؛ یعنی کمتر از نقاط

^۱بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۲/۰۲/۲۲

^۲بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۹/۰۶/۲۵

دیگر به قم توجه میکردند. بسیاری از نیازهای مردم در دوره‌ی طاعوت نادیده انگاشته میشد و به مردم نمیرسیدند؛ آنها کارهای دیگری داشتند؛ لیکن قم باز در مقایسه‌ی با بسیاری از شهرهای دیگر محروم‌تر بود. وضع قم این است.^۱

بنا بر تاکیدات مقام معظم رهبری، حضور فعال حوزه‌های علمیه، می‌تواند گامی موثر در جهت مقابله با حربه بی‌حجابی دشمن باشد. در جامعه کنونی یکی از دغدغه‌های اصلی اساتید و طلاب حوزه‌های علمیه باید مسئله تبلیغ و ترویج حجاب و حیا‌زایی در بین بانوان و ریشه کنی بی‌حجابی به عنوان حربه اصلی دشمنان برای نابودی اسلام است، باشد.

نتیجه‌گیری

از بررسی این مقاله نکاتی بدست می‌آید:

— راهکارهایی در جهت مبارزه با حربه بی‌حجابی دشمن با تاکیدات رهبری وجود دارد که عبارتند از جهاد تبیین. هدف از رعایت حجاب، باید برای همگان تبیین گردد که حجاب از ضروریات شرعی است و در آیات متعددی به آن تاکید شده است از جمله عدم نشان دادن زینت که سبب جلب توجه نامحرم است یا آیاتی که دال بر پوشاندن گریبان و سینه است. حجاب مسئله‌ای قانونی است که اعمال این قانون بر عهده دستگاه‌های دولتی و حکومتی است. حجاب عامل موفقیت زنان است و سبب امنیت و آزادی زنان. حجاب در عرصه‌های متفاوت از جمله، ورزش، علم، هنر و... سبب درخشش زنان شده است. حجاب امری اجتماعی است اینکه افراد باید در خیابان‌ها حجاب خود را رعایت کنند، موضوعی فردی نیست. حجاب دارای اثری جاویدان در آخرت است که حیات سعادت‌مندی انسانهاست. شهدا وصایای زیادی در مسئله حجاب برای افراد جامعه داشته‌اند. دوربودن از حجاب را می‌توان درس‌نویشت شوم زنان غربی با انزوا، شکست و پستی جایگاه آنها مشاهده نمود.

— به وسیله تبلیغات که یکی از وسیله‌های حربه دشمن هم همان است می‌توان سبب ترویج و تبلیغ حجاب شد.

^۱بیانات در دیدار مسئولان اجرائی استان قم، ۱۳۸۹/۰۸/۰۵

-حضور بانوان محجبه در اجتماعات، ورزش، مراکز آموزشی و بیان احساس آرامش و آسایش خود از حجاب میتواند در تبلیغ حجاب و مقابله با بی حجابی موثر باشد.

-روش دیگر، الگوسازی در حجاب است. قرآن دو زن را به عنوان الگوی حجاب و ایمان معرفی می نماید. در ورزش وقتی زنان با حجاب کامل خود ظاهر می شوند یا وقتی زنان آگاه با حجاب خود بیانگر حفظ دین، ظرافت و لطافت خود هستند گامی موثر در مقابله با حربه دشمن بر میدارند.

-رسانه با مخاطبان زیاد خود می تواند در تشخیص بانوان محجبه و صداوسیما با فیلم سازی در باب حجاب نقش اساسی داشته باشد.

-تقویت پایه های اعتقادی جامعه از طریق فرهنگ و هنر نیز با جلوگیری از ترویج فرهنگ بی حجابی، ترویج حجاب در قلم شعرا، در هنرهای صوتی و تصویری و با احیای پوشش های منسوخ شده در آداب و رسوم کشور صورت می پذیرد.

-نهی از منکر باید با محبت و زبان نرم صورت گیرد نه با نفرت.

-آخرین راهکار در این مقاله ارتباط با روحانیت است. حوزه های علمیه با تشکیل میزگرد و تحلیل مسئله بی حجابی میتوانند کمک شایانی در جهت مقابله با حربه بی حجابی دشمن داشته باشند.

در این پژوهش راهکارها ذکر شده است اما مهم آن است که همه افراد در جهت به کارگیری این موارد که از بیانات رهبر معظم انقلاب سرچشمه گرفته است، پیوسته و یکدل عمل نمایند چراکه این مهم جز با همکاری و خواست تمام افراد جامعه و نهاد های حکومتی و دولتی تا ظهور منجی بشریت امکان پذیر نخواهد بود.

منابع

۱. قرآن کریم

۲. انوری، حسن، فرهنگ روز سخن، تهران: سخن، ۱۳۸۳. ش

۳. حکیم، سید محسن، مستمسک عروه الوثقی، قم: دار احیاء التراث العربی، ۱۳۶۱. ش.

۴. صدری افشار، غلامرضا، حکمی، نسرتن، حکمی، فرهنگ گزیده فارسی، تهران: فرهنگ معاصر، چاپ

دوم، ۱۳۸۴. ش

۵. صلح میرزائی، سعید، جهاد تبیین در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (مدظله العالی)، تهران: انقلاب اسلامی، چاپ دوم، ۱۴۰۰ ه.ش
۶. طباطبایی یزدی، محمد کاظم، عروة الوثقی، قم: موسسه نشر اسلامی، ج ۱۳۷۴، ۵۵ ه.ش.
۷. طباطبایی، محمد حسین، تفسیر المیزان، ج ۱۵، قم: اسماعیلیان، بی تا
۸. طلوعی، محمود، زنان نامدار، تهران: نشر علم، ۱۳۹۰ ه.ش.
۹. محمدی آشنایی، علی، مسئله حجاب، قم: ارم، چاپ دوم، ۱۳۷۰ ه.ش.
۱۰. صطفوی، جواد، حجاب و آزادی، مجموعه سخنرانی و کنفرانس زن، قم: سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۶۹ ه.ش.
۱۱. طهری، مرتضی، مسئله حجاب، تهران: صدرا، چاپ چهل و یکم، ۱۳۷۳ ه.ش.
۱۲. معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، تهران: معین، ۱۳۸۱ ه.ش
۱۳. ابن منظور، لسان العرب، ج ۴، بیروت: صادر، ۱۴۱۴ ه.ق.
۱۴. طبرسی، فضل بن حسن، تفسیر مجمع البیان، ج ۷، بیروت: موسسه اعلمی، ۱۴۱۵ ه.ق.
۱۵. تابعی، محمد علی، اکبری بورنگ، محمد، سیمای حجاب و فواید آن در عقل و نقل، نشریه بانوان شیعه، شماره ۱۰، فروردین ۱۳۹۰ ه.ش.
۱۶. lib.eshia.ir
۱۷. farsi.khamenei.ir
۱۸. ensani.ir
۱۹. fa.wikifeqh.ir
۲۰. quran.isca.ac.ir